

Investigating the Effect of Inheritance Tax on Income Distribution in Iran: Autoregression with Distributional Lag (ARDL) Approach

Nader Mehregan*

Sahar Ghasemi, Ali Sargolzaie*****

Abstract

Nowadays, income distribution and ways to adjust inequality in income distribution have been considered by many policymakers. The adverse social and economic consequences of increasing income inequality in society are not hidden from anyone, so it has led governments to prioritize improving income distribution. Inequality is defined as the difference between individuals in society in accessing economic resources, and various factors play a role in the unequal distribution of income. Government fiscal policies can certainly be effective in reducing inequality and income redistribution. In most developed countries, government distribution policies are driven by tax policies. In addition to being one of the most important sources of government revenue, tax is one of the most effective tools in improving revenue distribution. The purpose of this study is to investigate the effect of inheritance tax on income distribution during the period of winter 2006 to autumn 2018. According to the results of this study, inheritance tax and economic growth rate in the long term can reduce the Gini coefficient and improve income distribution. Moreover, rising government spending, rising inflation, rising

* Professor of Economics, Department of Economics, Bu - Ali Sina University, Hamadan, Iran,
mehregannader@basu.ac.ir

** M.A. in Economics, Department of Economics, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran,
(Corresponding Author), sahar_ghasemi@modares.ac.ir

*** Ph.D. Candidate in Economics, University of Sistan and Baluchestan, ali.sargolzaie@pgs.usb.ac.ir

Date received: 2022/02/17, Date of acceptance: 2022/07/20

population growth, and long-term unemployment can increase the Gini coefficient and make income distribution more unfair.

Keywords: Income Distribution, Inheritance Tax, ARDL, Gini Coefficient, Economic Growth.

JEL Classification: D31, E01, C32, H71.

بررسی اثر مالیات بر ارث بر توزیع درآمد در ایران:

ره‌یافت خودرگرسیون با وقفه توزیعی (ARDL)

نادر مهرگان*

سحر قاسمی**، علی سرگل‌زایی***

چکیده

امروزه توزیع درآمد و راه‌های تعدیل نابرابری در توزیع درآمد مورد توجه بسیاری از سیاست‌گذاران قرار گرفته است. پی‌آمدهای نامطلوب اجتماعی و اقتصادی افزایش نابرابری درآمد در جامعه بر هیچ‌کس پنهان نیست، لذا دولت‌ها را بر آن داشته است تا بهبود توزیع درآمد را در صدر اولویت‌های خود قرار دهند. نابرابری به‌صورت تفاوت افراد جامعه در دستیابی به منابع اقتصادی تعریف می‌شود و عوامل مختلفی در توزیع نابرابر درآمد نقش دارند. سیاست‌های مالی دولت قطعاً می‌تواند در کاهش نابرابری و توزیع مجدد درآمد مؤثر باشد. در اکثر کشورهای توسعه‌یافته، سیاست‌های توزیعی دولت از طریق سیاست‌های مالیاتی صورت می‌گیرد. مالیات، علاوه‌براین که از مهم‌ترین منابع درآمدی دولت‌ها محسوب می‌شود، یکی از ابزارهای مؤثر در بهبود توزیع درآمد است. هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر مالیات بر ارث در توزیع درآمد ایران طی دوره زمانی ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۷ است. بدین منظور، از روش اقتصادسنجی ARDL بهره گرفته شده است. طبق نتایج این پژوهش، مالیات بر ارث و نرخ رشد اقتصادی می‌تواند ضریب جینی را در بلندمدت کاهش دهد و باعث بهبود توزیع

* استاد گروه اقتصاد، دانشگاه بوعلی‌سینا، همدان، ایران، mehregannader@basu.ac.ir

** کارشناسی ارشد گروه اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

sahar_ghasemi@modares.ac.ir

*** دانشجوی دکتری گروه اقتصاد، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران، ali.sargolzaie@pgs.usb.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۲۸، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۴/۲۹

درآمد شود. به علاوه، افزایش مخارج دولتی، افزایش نرخ تورم، افزایش نرخ رشد جمعیت، و نرخ بی‌کاری می‌تواند در بلندمدت سبب افزایش ضریب جینی و ناعادلانه‌تر شدن توزیع درآمد شود.

کلیدواژه‌ها: توزیع درآمد، مالیات بر ارث، ARDL، ضریب جینی، رشد اقتصادی.

طبقه‌بندی JEL: H71, C32, E01, D31

۱. مقدمه

در تمام کشورهای جهان درجات نابرابری درآمدی وجود دارد و بین ثروتمندان و فقرا در هر دو گروه کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه تفاوت‌های زیادی وجود دارد. با این حال، شکاف بین ثروتمندان و فقرا در کشورهای کم‌تر توسعه‌یافته معمولاً بیش‌تر از کشورهای توسعه‌یافته است (فرامرزی و دیگران ۱۳۹۴: ۱۰۳-۱۲۲). نابرابری به صورت تفاوت افراد جامعه در دستیابی به منابع اقتصادی تعریف می‌شود. نابرابری می‌تواند در توزیع درآمد، ثروت، مصرف، دست‌مزد، و پس‌انداز جامعه ظاهر شود. توزیع عادلانه درآمد همواره یکی از مهم‌ترین مسائل در اقتصاد کشورهای مختلف بوده است. اگرچه فقر طی دهه گذشته به‌طور پیوسته در حال کاهش بوده است، نابرابری تغییر چندانی نیافته است. اهمیت موضوع توزیع درآمد به معضلات اجتماعی و پی‌آمدهای منفی اقتصادی برمی‌گردد که در نتیجه نابرابری زیاد به وجود می‌آید (مهرآرا و اصفهانی ۱۳۹۴: ۲۰۹-۲۲۸). امروزه تمامی دولت‌ها به پی‌آمدهای نامطلوب افزایش نابرابری در ابعاد اقتصادی-اجتماعی پی‌برده‌اند و همواره در نیل به عدالت اجتماعی و فراهم کردن اسباب توزیع درآمد در جهت کسب حداکثر رفاه اجتماعی تلاش می‌کنند (خانزادی و دیگران ۱۳۹۴: ۱۳۵-۱۵۸). سیاست‌های مالی دولت قطعاً می‌تواند در کاهش نابرابری و توزیع مجدد درآمد مؤثر باشد. در اکثر کشورهای توسعه‌یافته سیاست‌های توزیعی دولت از طریق سیاست‌های مالیاتی صورت می‌گیرد، بدین صورت که دولت برای بهبود توزیع درآمد مالیات بیش‌تری از گروه‌های بالای درآمدی دریافت می‌کند و با افزایش درآمدهای مالیاتی خدمات بیش‌تری را به صورت تأمین اجتماعی در اختیار گروه‌های فقیر جامعه قرار می‌دهد (سالم و نادمی ۱۳۹۵: ۱۳۹-۱۶۲).

درآمدهای مالیاتی، شامل مالیات مستقیم و غیرمستقیم، به صورت مالیات بر شرکت‌های دولتی و غیردولتی، مالیات بر درآمد (از جمله حقوق کارکنان بخش‌های دولتی و خصوصی، مشاغل و مستغلات)، مالیات بر ثروت (مانند ارث، نقل و اتصالات، و سرقفلی)، مالیات بر

بررسی اثر مالیات بر ارث بر توزیع درآمد در ایران: ... (نادر مهرگان و دیگران) ۲۸۳

واردات (شامل حقوق گمرکی، سود بازرگانی، عوارض خودروه‌های وارداتی و حق ثبت سفارش کالا)، و مالیات بر مصرف و فروش (از جمله مالیات بر فراورده‌های نفتی، مالیات خودرو، و مالیات بر فروش دخانیات) است که هر سال توسط دولت از اشخاص حقیقی و حقوقی وصول می‌شود (Baghban Nazari et al. 2014).

در خصوص نقش مالیات‌ها در توزیع درآمد، مالیات بر ثروت از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و طرف‌داران برجسته‌ای دارد. در این خصوص، کالدور (Kaldor 1956) خواستار مالیات بر ثروت برای کشورهای در حال توسعه شد، آلا (Allais 1977) پیش‌نهاد داد که مالیات‌های مستقیم را با ۲ درصد مالیات بر ثروت در فرانسه جای‌گزین کنند و پیکتی (Piketty 2015) مالیات بر ثروت جهانی را خواستار شد (Scheuer and Slemrod 2021: 207-230). تحقیقات مختلفی نشان داده‌اند که اهمیت ثروت ناشی از ارث در به‌وجود آمدن نابرابری بسیار حائز اهمیت است (Piketty 2011; Ohlsson et al. 2014). اگر فرزندان ثروت‌مند از والدین ثروت‌مند ارث ببرند، در این صورت آن‌ها از این فرایند نفع می‌برند که این می‌تواند بیان‌گر ارتباط بین افزایش جریان ارث و افزایش نابرابری در توزیع ثروت باشد (Elinder et al. 2018: 17-30).

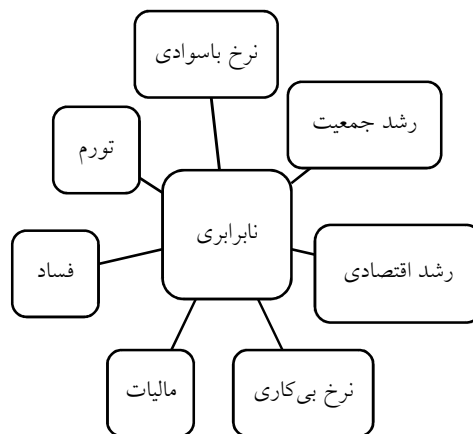
در مقاله حاضر، به تأثیر مالیات بر ارث (که نوع خاصی از مالیات بر ثروت است) در توزیع درآمد پرداخته شده است. درباره اثر انواع مالیات بر توزیع درآمد پژوهش‌های مختلفی انجام شده است (سیفی‌پور و رضایی ۱۳۹۰؛ موسی‌پور احمدی و دیگران ۱۳۹۳؛ امین رشتی و رفعت میلانی ۱۳۹۰؛ نادری و سلاطین ۱۳۹۷؛ Indongo and Robinson 2021؛ Pajouyan et al. 2020)، اما در مطالعات قبلی به مالیات بر ارث توجه نشده است. در پژوهش حاضر این خلأ علمی مورد توجه قرار گرفته است و سعی بر آن است تا با استفاده از روش اقتصادسنجی ARDL به بررسی اثرات کوتاه‌مدت و بلندمدت مالیات بر ارث بر توزیع درآمد در ایران پرداخته شود. به منظور انجام هدف مطالعه حاضر، در ابتدا مقدمه‌ای در خصوص مالیات و اثرات آن بر توزیع درآمد بیان شده است. در بخش دوم به مبانی نظری و سپس مطالعات پیشین پرداخته می‌شود. در بخش سوم روش تحقیق و در بخش چهارم نتایج برآورد مدل ارائه شده است و در نهایت در بخش پنجم به بحث، نتیجه‌گیری، و ارائه پیشنهادهای سیاستی پرداخته شده است.

۲. مبانی نظری

یکی از مهم‌ترین معیارهای نشان‌دهنده وضعیت توزیع درآمد در کشورهای مختلف جامعه در کشورهای مختلف ضریب جینی است. مقدار این ضریب بین صفر و یک متغیر است و هرچه

مقدار آن به صفر نزدیکتر باشد، یعنی توزیع ثروت عادلانه‌تر است و نشان‌دهنده این است که تمام افراد جامعه تقریباً از سطح درآمد یا ثروت یکسانی برخوردارند و هرچه به یک نزدیک‌تر باشد، یعنی ثروت در دست قشرهای ثروت‌مند محدود شده است و توزیع درآمد به سمت نابرابری پیش‌تر سوق می‌یابد. بر این اساس، کشورهای دارای ضریب جینی بیش از ۰/۵ کشورهایی هستند که توزیع درآمد آن‌ها نابرابر است. کشورهای دارای ضریب جینی بین ۰/۴ تا ۰/۵ کشورهایی هستند که از توزیع درآمد مناسب‌تری برخوردارند. سرانجام، کشورهایی با ضریب جینی کم‌تر از ۰/۴ کشورهایی هستند که توزیع عادلانه درآمد دارند (World Bank 2014; Rezagholizadeh and Aghaei 2015: 129-156).

بررسی نظریات حوزه نابرابری توزیع درآمد، بیان‌گر وجود نگاه چندبعدی در سنجش نابرابری توزیع درآمدی است، به گونه‌ای که اهمیت هر یک از ابعاد کم‌تر از بُعد دیگر نخواهد بود. ابعاد مختلف مؤثر در نابرابری توزیع درآمدی را می‌توان به صورت زیر نشان داد:

شکل ۱. عوامل تأثیرگذار در نابرابری درآمد

منبع: قائد و دیگران (۱۳۹۸)، اسدالله‌زاده بالی (۱۳۸۷)، و پژویان و دیگران (Pajouyan et al. 2020)

مالیات‌ها یکی از عواملی است که در توزیع درآمد مؤثرند و به بهبود توزیع درآمد کمک می‌کنند (اسدالله‌زاده بالی ۱۳۸۷: ۱). یکی از وظایف اقتصادی دولت توزیع مناسب درآمد و ثروت است که از طریق سیاست‌های مالی قابل‌دستیابی است. توزیع نابرابر درآمد و ثروت در جامعه مشکلات اقتصادی، اجتماعی، و سیاسی را ایجاد خواهد کرد. عوامل مختلفی در سطح توزیع درآمد تأثیر می‌گذارند، مانند رشد و توسعه اقتصادی، عوامل جمعیت‌شناختی،

عوامل سیاسی، عوامل تاریخی، عوامل فرهنگی و طبیعی، و عوامل کلان اقتصادی (Azarbayejani et al. 2014: 69-82). در این میان، عوامل سیاسی و کلان اقتصادی هم‌چون سیاست‌های مالی دولت تأثیر مستقیمی در توزیع درآمد دارند. مالیات‌ها، به‌عنوان یکی از ابزارهای سیاست‌های مالی، می‌توانند بر بازارها، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری، و مهم‌تر از همه بر توزیع درآمد و تخصیص منابع اثر بگذارند. تأثیر مالیات در توزیع درآمد به سیستم مالیاتی اتخاذشده (مالیات مستقیم و غیرمستقیم) بستگی دارد. در بیش‌تر کشورها مالیات مستقیم شامل مالیات بر درآمد افراد، ثروت، و شرکت‌ها می‌شود (Pajouyan et al. 2020: 95).

مالیات بر ثروت در مقایسه با ثروت تجمعی افراد اعمال می‌شود و وجه تصاعدی مالیات‌ها را به‌ویژه در گروه‌های درآمدی بالا افزایش می‌دهد، زیرا مالیات بر ثروت خالص هم‌راه با مالیات بر درآمد موجب توزیع بهتر مالیات‌ها با توجه به توان پرداخت افراد می‌شود. علاوه‌براین، مالیات بر ثروت خالص از طریق توزیع مجدد ثروت، جلوگیری از تصاعدی‌شدن آن، و تشویق استفاده مؤثر از دارایی‌ها می‌تواند به‌صورت ابزاری مفید با هدف انجام اصلاحات اقتصادی و اجتماعی به‌کار رود (ibid.: 96).

در اغلب موارد، مالیات بر درآمد و مالیات‌های غیرمستقیم تأثیر به‌سزا و کارآیی در تولید و رفاه ندارند، اما مالیات بر ارث، برخلاف مالیات بر درآمد یا مالیات‌های غیرمستقیم، کارآمدتر است. مالیات بر ارث مالیاتی قدیمی است که حتی در روم باستان نیز اخذ می‌شد. تقریباً همه کشورهای صنعتی نوعی مالیات بر ارث دارند. در کشورهای انگلیسی‌زبان، بر ارث به‌طور سنتی، بدون توجه به این‌که چه کسی ارث می‌برد (مالیات بر دارایی)، مالیات اخذ می‌شود. از سوی دیگر، تقریباً تمام کشورهای اروپایی با در نظر گرفتن رابطهٔ هریک از وارثان با متوفی در ارزیابی میزان مالیاتی که باید پرداخت شود، از وارثان مالیات بر ارث یا مالیات بر دارایی‌های دریافت‌شده می‌گیرند (David 2009: 3359-3366).

اولین بینش‌ها را در مورد ارتباط بین مالیات بر ارث و نابرابری ثروت با استفاده از داده‌های ثبت‌شده از فراوانی ارث و ثروت در سوئد ارائه شد. وارث ثروت‌مندتر معمولاً به‌صورت مطلق مالیات بیش‌تری را پرداخت می‌کند، اما به‌صورت نسبی در مقایسه با وارثی که ثروت کم‌تری را به‌ارث برده است، مالیات کم‌تری پرداخت می‌کند. در نتیجه، اگر درآمدهای ناشی از مالیات بر ارث صرف توزیع مجدد درآمد شود، آن‌گاه مالیات بر ارث می‌تواند برابری را افزایش دهد. بنابراین، مالیات بر ارث به‌صورت کلی می‌تواند به کاهش نابرابری منجر شود (Elinder et al. 2018: 17-30).

اخیراً سازمان‌های بین‌المللی هم‌چون سازمان همکاری اقتصادی و توسعه و صندوق بین‌المللی پول خواستار مالیات بالاتری بر ثروت شده‌اند. آن‌ها خواستار تغییر مالیات از مالیات بر نیروی کار به مالیات بر ثروت هستند که بسیار قابل توجه است و بدین واسطه به نقش بالقوه مالیات بر ارث تأکید شده است (OECD 2018). آن‌ها انتظار دارند که مالیات بر ارث در مقایسه با مالیات بر نیروی کار اثربخشی بیش‌تری داشته باشد که به اثرات مفیدی بر رشد اقتصادی منتهی می‌شود (OECD 2018; Bastani and Waldenström 2020: 812-846). این امر به استفاده از مالیات بر ارث از منظر کارآیی تأکید می‌کند (Jestl 2021: 363-385).

با وجود این، افرادی که حقوق مالکیت آزاد را در اولویت قرار می‌دهند با مالیات بر ارث مخالف‌اند، اگرچه انتقال ثروتی که توسط ارث شکل می‌گیرد ممکن است نابرابری ثروت را تقویت کند و در نتیجه نابرابری فرصت‌ها را افزایش دهد (Jestl 2021). در این باره، مارترباوت و شورز (Marterbauer and Schürz 2007: 32-52) بحث‌های اصول برابری، عدالت، و خانواده را، که از مفاهیم اساسی مالیات است، از هم متمایز می‌کنند. با پیروی از اصل برابری، مالیات بر ارث باید نابرابری در ثروت را کاهش دهد و در نتیجه از رشد تمرکز ثروت در خاندان‌های خویشاوند و طبقات بالا بکاهد. بنابراین، مالیات بر ارث می‌تواند باعث دست‌یافتن به سطح بالاتری از برابری فرصت‌ها در یک جامعه باشد. اصل عدالت حاکی از آن است که افراد مرفه باید در حمایت از گروه‌های فقیرتر جامعه مشارکت بیش‌تری داشته باشند، زیرا توانایی پرداخت بالاتری دارند. در مقابل، اصل خانواده بر ادعای خانواده در قبال اموال فردی و در نتیجه انتقال آن از طریق وصیت تأکید دارد. ثروت یک فرد متوفی از اموال خانواده محسوب می‌شود و دولت حق دخالت در آن را ندارد. بدیهی است که دو دلیل اول در تقابل با آخرین بحث در مورد اجرای مالیات بر ارث است.

از آن‌جا که مالیات بر دارایی نرخ‌های درجه‌بندی شده دارد، هرچه دارایی مشمول مالیات متوفی بزرگ‌تر باشد، نرخ نهایی مالیات بیش‌تر می‌شود و تعداد ذی‌نفعان در میزان یا نرخ مالیات تأثیر نمی‌گذارد. از سوی دیگر، مالیات بر ارث بر دریافت اموال شخص از متوفی اعمال می‌شود. اگر مالیات دارای نرخ‌های درجه‌بندی شده باشد، در صورت تقسیم اموال متوفی بین گروه بزرگ‌تری از ذی‌نفعان، مجموع مالیات بر ارث کاهش می‌یابد. نرخ‌های درجه‌بندی شده به‌طور جداگانه برای هر ذی‌نفع اعمال می‌شود، بنابراین تعداد ذی‌نفعان در میزان کل مالیات تأثیر می‌گذارد (Douglas 2004: 613).

مالیات بر ارث از جمله مواردی است که با وجود برخورداری از پیشینه‌ای ضعیف، در اقتصاد متعارف در عصر حاضر مورد توجه قرار گرفت. در واقع، مالیات بر ارث مالیات بر تملک دارایی‌هاست. انتقال دارایی به دو صورت انجام می‌گیرد: ۱. اختیاری (معاملات و مانند آن)، ۲. قهری (ارث و مانند آن). البته در ارث با این استدلال که درآمدی اتفاقی و به‌نوعی بادآورده است، وضع و اخذ مالیات حتی با نرخ‌های بالا توجیه‌پذیر می‌شود. واقعیت آن است که مالیات بر ارث، با وجود فرازونشیب تاریخی، مجدداً در اقتصاد متعارف ظهور و بروز یافت. بررسی‌ها نشان می‌دهد حدود نیمی از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه دنیا از مالیات بر ارث برخوردارند. البته همین واقعیت بیان‌گر آن است که در میان صاحب‌نظران و قانون‌گذاران در سراسر جهان در زمینه سطح معافیت مالیات بر ارث و نرخ آن و حتی صحت وضع مالیات بر ارث اختلاف نظر وجود دارد. این در حالی است که سایر انواع مالیات از قبیل مالیات بر درآمد و مالیات بر شرکت‌ها تقریباً در تمامی کشورهای دنیا وضع و اخذ می‌شود و نسبت به آن تشکیکی مشاهده نشده است (حبیبیان نقیعی و دیگران ۱۳۹۳: ۹۳-۱۱۴).

۱.۲ مالیات بر ارث در ایران

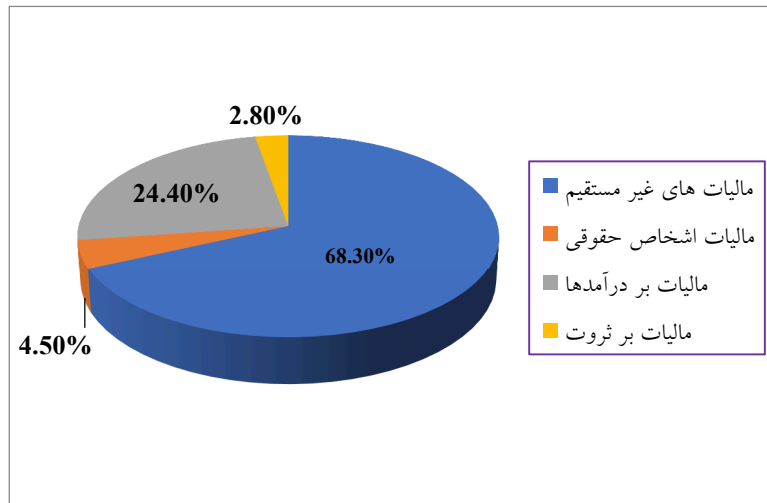
مالیات بر ارث در اکثر کشورهای پیشرفته دنیا از منابع مهم درآمدهای مالیاتی به‌شمار می‌رود، زیرا از نرخ مالیاتی بالایی برخوردار است. به‌طور مثال، نرخ مالیات بر ارث در ژاپن ۵۵ درصد و در کره جنوبی ۵۰ درصد است. فرانسه مالیات بر دارایی افراد متوفی را با یک نرخ ۴۵ درصدی مطالبه می‌کند. این رقم در بریتانیا و آمریکا ۴۰ درصد است. مالیات بر ارث در سایر کشورها نیز با نرخ‌های به‌نسبت بالایی محاسبه و ستانده می‌شود (OECD 2021). مالیات بر ارث در ایران یکی از پایه‌های مالیاتی است که برخلاف سایر کشورهای جهان با نرخ‌های پایین‌تری محاسبه می‌شود. در قانون مالیات‌های مستقیم، نرخ مالیات بر ارث با توجه به طبقه‌بندی خاصی که از وراثت وجود دارد محاسبه می‌شود. جدول ۱ ساختار کلی نظام مالیاتی ایران و انواع مختلف مالیات‌ها را به‌طور خلاصه نشان می‌دهد.

جدول ۱. انواع مالیات به تفکیک منبع مالیاتی در ایران

منبع مالیاتی	پایه	نوع مالیات
مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی	پایه درآمد	مالیات‌های مستقیم
مالیات بر درآمد مشاغل		
مالیات بر درآمد حقوق		
مالیات بر مستغلات		
مالیات بر درآمد اتفاقی	پایه ثروت	
مالیات بر ارث		
مالیات بر نقل و انتقال مستغلات		
حق تمبر		
مالیات بر ارزش افزوده	پایه مصرف	مالیات‌های غیرمستقیم
مالیات بر واردات		

منبع: سازمان امور مالیاتی کشور (۱۴۰۰)

نمودار ۱ نشان‌دهنده سهم انواع مالیات در ایران است.

نمودار ۱. سهم انواع مالیات در ایران

منبع: Central Bank of Islamic Republic of Iran 2019

بررسی اثر مالیات بر ارث بر توزیع درآمد در ایران: ... (نادر مهرگان و دیگران) ۲۸۹

همان‌طور که از نمودار ۱ مشخص است، سهم مالیات بر ثروت و به تبع مالیات بر ارث بسیار ناچیز و حدود ۰/۴ است.

در ایران اولین قانون مالیات بر ارث در سال ۱۳۱۶ به تصویب مجلس رسید، اما بعد از آن این قانون چندین بار تغییر کرد تا این که در سال ۱۳۹۴ قانون مالیات‌های مستقیم توسط مجلس اصلاح و در سال ۱۳۹۵ ابلاغ شد. طبق این اصلاحیه، موادی از قانون مالیات بر ارث دچار تغییر شد. بنابراین، مالیات بر ارث قبل از سال ۱۳۹۵ و بعد از آن با یک‌دیگر تفاوت دارند. در واقع، متوفیان قبل از تاریخ ۱۳۹۵/۱/۱ بر اساس قوانین قبلی و متوفیان بعد از این تاریخ بر اساس قوانین جدید تعیین تکلیف خواهند شد، هر چند که اشتراکاتی نیز بین این دو گروه وجود دارد. در قانون قبل از ۱۳۹۵/۱/۱ دو عامل تأثیرگذار در تعیین میزان مالیات نقش داشتند که شامل میزان ترکه فرد و هم‌چنین تعداد وراثت بود. منظور از ترکه، همان چیزی است که از متوفی باقی می‌ماند. ترکه شامل دو بخش دارایی‌ها و هم‌چنین تعهدات و دیون فرد است. در واقع، برای متوفیان قبل از سال ۱۳۹۵، ابتدا ماترک آن‌ها ارزش‌گذاری می‌شود و سپس تعهدات و دیون مربوطه از آن کسر خواهد شد. در مرحله بعد معافیت‌های مالیاتی در صورت نیاز به آن تعلق می‌گیرد تا در نهایت بر طبق قانون میزان مالیات هر ورثه مشخص شود (سازمان امور مالیاتی ۱۴۰۰).

در قانون بعد از سال ۱۳۹۵، وراثت به سه دسته وراثت طبقه اول (پدر، مادر، زن، شوهر، اولاد، و اولاد اولاد)، وراثت طبقه دوم (اجداد، برادر، خواهر، و اولاد آن‌ها)، و وراثت طبقه سوم (عمو، عمه، دایی، خاله، و اولاد آن‌ها) تقسیم شده‌اند و مالیات‌های متعلقه برای هر گروه با نرخ‌های جداگانه‌ای محاسبه می‌شود. برای مثال در مورد سپرده‌های بانکی، اوراق مشارکت، و سایر اوراق بهادار متعلق به متوفی، نرخ مالیات بر ارث برای وراثت طبقه اول ۳ درصد است و در صورتی که وراثت از طبقات دوم و سوم باشند، این نرخ به ترتیب دو و چهار برابر خواهد شد. در مورد انواع وسایل نقلیه موتوری، زمینی، دریایی، و هوایی نیز در مورد طبقه اول ۲ درصد و در مورد طبقات دوم و سوم نیز به ترتیب دو و چهار برابر خواهد بود. نرخ مالیات بر ارث در مورد املاک و حق واگذاری محل نیز ۱/۵ برابر نرخ‌های مصرح در ماده ۵۹ قانون مالیات‌های مستقیم است که با توجه به ارزش معاملاتی املاک و مآخذ ارزش روز حق واگذاری در تاریخ ثبت انتقال به نام وراثت محاسبه می‌شود. نرخ‌های مصرح در ماده ۵۹ برای املاک ۵ درصد و برای حق واگذاری ۲ درصد است. این بدان معناست که مالیات بر ملک برای وارثان طبقه اول با نرخ ۷/۵ درصد و برای دو طبقه دیگر نیز به ترتیب دو و چهار برابر این نرخ است. وراثت

شخص متوفی نیز براساس ماده ۲۶ قانون مالیات‌های مستقیم مکلف شده است ظرف مدت یک سال از تاریخ فوت متوفی اظهارنامه‌ای حاوی همه اقلام ماترک با تعیین ارزش روز زمان فوت و تصریح مطالبات و بدهی‌ها طبق فرم نمونه مخصوصی که از طرف سازمان امور مالیاتی کشور تهیه می‌شود، تهیه کند (سازمان امور مالیاتی ۱۴۰۰).

۲.۲ پیشینه پژوهش

مارتینز و دیگران (Martinez-Vazquez et al. 2012)، در مطالعه‌ای به بررسی تأثیر سیاست‌های مالیاتی و هزینه‌ای در توزیع درآمد در گروه بزرگی از کشورها، با تمرکز بر اثرات مالیاتی و مخارج دولت بر توزیع درآمد پرداختند و نشان دادند که مالیات بر درآمد شخصی و مالیات بر درآمد شرکت‌ها نابرابری درآمد را کاهش می‌دهد. همچنین، مالیات بر مصرف عمومی، مالیات غیرمستقیم، و عوارض گمرکی در توزیع درآمد تأثیر منفی دارند. در قسمت مخارج، آن‌ها به این نتیجه رسیدند که سهم بیش‌تر تولید ناخالص داخلی در رفاه اجتماعی، آموزش، بهداشت، و مسکن تأثیر مثبتی در توزیع درآمد دارد.

بزنسکا و دیگران (Beznoska et al. 2020) در مطالعه‌ای به بررسی پاسخ این پرسش پرداختند که آیا مالیات بر ارث می‌تواند ابزاری امیدوارکننده برای مبارزه با نابرابری ثروت بدون آثار مخرب بر اقتصاد باشد؟ آن‌ها برای پاسخ به این سؤال ابتدا اثرات توزیعی ارث بر توزیع ثروت در آلمان را ارزیابی و سپس با اتریش و فرانسه مقایسه کردند. در مطالعه آن‌ها سپس اثرات تغییر در قانون ارث با استفاده از روش تفاضل در تفاضل برای شناسایی اثرات رفتاری این تغییر بر حجم ارثیه‌ها ارزیابی شد. در مرحله بعد یافته‌های بخش اول در طراحی اصلاح مالیات بر ارث برای آلمان به کار برده شد. یافته‌ها نشان داد که تغییر درآمد از درآمد حاصل از کار به مالیات بر ارث می‌تواند برای افزایش مشوق‌های کاری با کاهش نرخ مالیات برای جمعیت شاغل استفاده شود. با این حال، مشخص شد که مالیات بر ارث با پاسخ‌های رفتاری قابل توجه اهداکنندگان از طریق برنامه‌ریزی برای مالیات همراه خواهد بود.

جستل (Jestl 2021)، رژیم‌های مختلف مالیات بر ارث در کشورهای منتخب اروپایی و ایالات متحده را بررسی کرد. نتایج نشان داد که در اکثر کشورها، انتقال ثروت در خانواده‌ها ترجیحی است (نرخ‌های مالیاتی پایین‌تر، معافیت‌های مالیاتی، و تخفیف‌ها). این مورد به‌ویژه در مورد دارایی‌های تجاری و خانه‌های خانوادگی است. این تحلیل بیش‌تر ویژگی‌ها و اثرات رژیم‌های مالیات بر ارث را مورد بحث قرار می‌دهد که شامل واکنش‌های رفتاری افراد و اثرات

توزیعی متفاوت مالیات بر ارث می‌شود. معافیت برای خانه‌های خانوادگی و مبالغ معاف از مالیات برای اعضای خانواده می‌تواند پذیرش مالیات بر ارث را بیش‌تر تشویق کند. با این حال، مقادیر معاف از مالیات باید محدود شود تا اثرات منفی بر درآمدهای مالیاتی کاهش یابد. علاوه بر این، برای محدود کردن انگیزه‌های برنامه‌ریزی مالیاتی باید از تفاوت‌های بین مالیات هدیه و ارث اجتناب شود.

داوودی و براتی (۱۳۸۶) در پژوهشی به بررسی آثار سیاست‌های اقتصادی بر توزیع درآمد در ایران پرداختند. از جمله سیاست‌های مورد مطالعه در این تحقیق، سیاست مالی افزایش ۱۰ درصدی در درآمدهای مالیاتی مستقیم و غیرمستقیم دولت بود. نتایج تحقیق بیان‌گر این بود که سیاست مالی فوق، که یک سیاست افزایش درآمدهای دولت نیز است، به کاهش نابرابری درآمدی منجر می‌شود. میزان حساسیت ضریب جینی در مقایسه با سیاست مالیاتی مستقیم و غیرمستقیم به ترتیب در حدود ۰/۰۲ و ۰/۰۵ بوده است.

عصاری آرانی و دیگران (۱۳۹۰) در پژوهشی به بررسی تأثیر سیاست‌های مالی دولت در توزیع درآمد در ایران با بهره‌گیری از الگوی رگرسیون چندک پرداختند. نتایج مطالعه آن‌ها نشان داد که تأثیر سیاست‌های مالی دولت در ضریب جینی در چندک‌های مختلف ثابت نیست، به طوری که سیاست‌های مالی دولت فقط در چندک‌های بالایی اثر معنادار بر توزیع درآمد دارد، اما در چندک‌های پایینی معنادار نیست.

رضاقلی‌زاده و آقایی (Rezagholizadeh and Aghaei 2015) تأثیر اعمال مالیات‌های مستقیم در توزیع درآمد را با استفاده از روش ARDL برای ایران طی دوره زمانی ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۱ بررسی کردند. نتایج حاکی از آن بود که اعمال مالیات بر درآمد اشخاص طی دوره مورد بررسی در ایران باعث بهبود توزیع درآمد و کاهش نابرابری دهک‌های مختلف درآمدی شده است.

مهرآرا و اصفهانی (۱۳۹۴) در مطالعه‌ای به بررسی تأثیر ساختار مالیاتی کشورها در توزیع درآمد با استفاده از داده‌های پانل نوزده کشور طی سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۲ پرداختند. نتایج نشان داد که آموزش تأثیر معناداری در توزیع درآمد نخواهد داشت. فرضیه U وارون کوزنتس در این بررسی آزمون شد که نتایج حاکی از مورد تأیید بودن فرضیه کوزنتس در مدل پانل بود، ولی در مورد ایران فرضیه کوزنتس تأیید نشد. با افزایش سهم مالیات بر درآمد شخصی و سهم مالیات بر شرکت‌ها از کل درآمدهای مالیاتی، ضریب جینی کاهش و توزیع درآمد بهبود خواهد یافت. هم‌چنین با افزایش سهم مالیات بر کالاها و خدمات از کل درآمدهای مالیاتی، توزیع درآمد رو به وخامت خواهد نهاد و ضریب جینی افزایش خواهد یافت.

کریمی و دورباش (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای با استفاده از روش گشتاورهای تعمیم‌یافته به بررسی تأثیر مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم در توزیع درآمد در ۲۷ استان منتخب کشور پرداختند. نتایج حاصل از برآورد مدل نشان داد که مالیات‌های مستقیم با ضریب جینی رابطه مثبت دارد، بدین معنی که وضعیت توزیع درآمد بدتر می‌شود و رابطه مالیات‌های غیرمستقیم با ضریب جینی منفی است؛ یعنی وضعیت توزیع درآمد بهتر می‌شود. از سوی دیگر، تولید ناخالص داخلی اثری منفی و معنادار بر نابرابری درآمد داشت. هم‌چنین، اثر شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی بر توزیع درآمد مثبت و معنادار شد.

فراهتی (۱۳۹۹) به بررسی اثر تغییر درآمد- خستی در ساختار مالیاتی بر رشد اقتصادی ایران با استفاده از داده‌های دوره زمانی ۱۳۹۵-۱۳۶۱ پرداخت. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل هم‌انباشتگی مبتنی بر رویکرد خودرگرسیون با وقفه‌های توزیعی (ARDL) نشان داد که انتقال درآمد- خستی از مالیات‌های غیرمستقیم به هر یک از اقلام مالیات بر درآمد و مالیات بر ثروت موجب افزایش رشد اقتصادی در بلندمدت می‌شود. علاوه بر این، یافته‌های مطالعه او نشان داد که بیش‌ترین و کم‌ترین افزایش در رشد اقتصادی به ترتیب به جای‌گزینی مالیات بر ثروت برای مالیات بر شرکت‌ها و جای‌گزینی مالیات بر درآمد برای مالیات‌های غیرمستقیم مربوط می‌شوند. پژوهان و دیگران (۱۴۰۱) با استفاده از مدل رگرسیون مبتنی بر داده‌های پانلی به بررسی تحلیل اثر سیاست مالی (مالیات بر مجموع درآمد) بر توزیع درآمد کشورهای منتخب OECD برای شش کشور منتخب برای سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۵ پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که شاخص تورم و شاخص بی‌کاری اثر منفی و شاخص مالیات بر مجموع درآمد اثر مثبت بر بهبود توزیع درآمد کشورهای منتخب دارند.

۳. روش تحقیق

در پژوهش حاضر از مدل ARDL به منظور تخمین مدل استفاده شده است. در صورت وجود شرایط زیر می‌توان از مدل ARDL استفاده کرد (منجذب و نصرتی ۱۳۹۷):

۱. متغیر وابسته در سطح پایا نباشد؛
۲. متغیرهای توضیحی می‌توانند در سطح یا یک تفاضل یا دو تفاضل پایا باشند؛
۳. محقق قصد داشته باشد روابط کوتاه‌مدت و بلندمدت را به صورت هم‌زمان مطالعه کند؛
۴. وجود روابط بلندمدت به اثبات برسد؛
۵. نقض نشدن فروض کلاسیک.

بررسی اثر مالیات بر ارث بر توزیع درآمد در ایران: ... (نادر مهرگان و دیگران) ۲۹۳

روش خودتوضیح با وقفه‌های گسترده براساس ره‌یافت پویا شکل گرفته است و شکل عمومی آن به صورت زیر است:

$$y_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^p \alpha_i y_{t-i} + \sum_{j=0}^q \beta_j x_{t-j} + v_t \quad .1$$

در این رابطه، متغیر وابسته تابعی از متغیرهای توضیحی و وقفه‌های آن‌ها و مقادیر با وقفه خودش است که می‌توان آن را به شکل زیر بازنویسی کرد:

$$A(L)y_t = B(L)x_t + u_t \quad .2$$

در رابطه بالا، L عملگر وقفه است که عملگر $A(L)$ به صورت $1 - \alpha_1 L - \alpha_2 L^2 - \dots$ و عملگر $B(L)$ به صورت $\beta_0 + \beta_1 L + \beta_2 L^2 + \dots + \beta_q L^q$ است.

مدل ARDL، که ابتدا توسط پسران و دیگران (Pesaran et al. 2001) ارائه شد، مبتنی بر تخمین یک مدل تصحیح خطای نامقید است که در مقایسه با روش‌های هم‌انباشتگی چند مزیت دارد. اولاً، اگر نمونه‌ها کوچک و بعضی رگرسیون‌ها درون‌زا باشند، این مدل یک تخمین زن کارآست. دوم، مؤلفه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت را هم‌زمان باهم تخمین می‌زند: از بین بردن مشکلات با خودهم‌بستگی و متغیرهای حذف‌شده. سوم، اجازه می‌دهد متغیرها وقفه‌های بهینه مختلفی داشته باشند، از یک واحد کاهش از معادله استفاده می‌کند، به معنی کم‌تر از دست دادن درجه آزادی. در نهایت، آماره F استاندارد استفاده شده در آزمون کرانه‌ها یک توزیع غیراستاندارد تحت فرضیه صفر از عدم هم‌انباشتگی بین متغیرهای بررسی شده دارد، با وجود این یا متغیرهای اولیه $I(0)$ و $I(1)$ هستند یا به طور جزئی انباشته‌اند. مدل ARDL می‌تواند به صورت زیر تشریح شود (طباطبایی و دیگران ۱۳۹۶: ۱۳۳-۱۵۱):

$$y_t = \alpha_0 + \alpha_1 t + \sum_{i=1}^p \varphi_i y_{t-i} + \beta' x_t + \sum_{i=0}^{m-1} \pi'_i \Delta x_{t-1} + \eta_t \quad .3$$

$$m = \max(q, s + 1) \quad \pi_i = \beta'_i - p'_i d \quad i = 0, 1, \dots, m - 1 \quad P_0 = I_k \quad .4$$

که I_k ماتریس مشخصه $k * k$ است. $\beta'_i = 0$ برای $i \leq q$ و $p_i = 0$ برای $i \leq s$. در این تعدیل به خصوص، ε_t و η_t ناهم‌بسته‌اند و نتایج حالت فوق به طور مستقیم برای تخمین زن‌های حداقل مربعات معمولی پارامترهای کوتاه‌مدت و بلندمدت اجرایی خواهد بود (Pesaran and Shin 1999).

قدم اول در رویکرد آزمون کرانه‌ها در قالب مدل ARDL تخمین معادله زیر است:

$H_0: \rho = 0$.۵

$H_1: \rho < 0$.۶

به منظور بررسی وجود یک رابطه بلندمدت میان متغیرها، یک آزمون F برای معناداری ضرایب به هم پیوسته از سطح متغیرهای وقفه با استفاده از حداقل مربعات معمولی انجام می شود. فرضیه صفر از عدم هم انباشتگی در برابر فرضیه جایگزین آن یعنی هم انباشتگی آزمون شده است. دو مجموعه مقدار بحرانی کرانه‌ها برای آماره F توسط پسران و دیگران (Pesaran et al. 2001) تعریف شده است. اگر آماره F محاسبه شده زیر کران پایین مقدار بحرانی قرار گیرد، فرضیه صفر عدم هم انباشتگی نمی تواند رد شود. از سوی دیگر، اگر آماره F محاسبه شده فراتر از کران بالای مقدار بحرانی قرار گیرد، فرضیه صفر رد می شود که بیان می کند بین متغیرهای این مدل رابطه هم انباشتگی وجود دارد (ibid.: 289-326).

وجود نامانایی در سری های مورد استفاده در یک مدل می تواند موجب استنباط های غلط آماری و در نتیجه رگرسیون کاذب شود. بررسی های انجام شده نشان می دهد که در مورد بسیاری از سری های زمانی کلان اقتصادی فرض مانایی نادرست است و اغلب این متغیرها ناپایا هستند. اگر متغیرهای سری زمانی مورد استفاده در برآورد ضرایب الگو ناپایا باشند، در عین حال که ممکن است هیچ رابطه یا مفهومی بین متغیرهای الگو وجود نداشته باشد، می تواند ضریب R^2 به دست آمده آن خیلی بالا باشد و موجب شود تا محقق به استنباط های غلطی در مورد میزان ارتباط بین متغیرها سوق داده شود. در چنین شرایطی، رگرسیون های انجام شده واقعی نیستند و کاذب اند. در ضمن، هنگامی که متغیرهای مدل پایا نباشند، دیگر مقادیر بحرانی آماره های F و t کاربرد ندارد. بنابراین، طبق نظریه هم جمعی در اقتصادسنجی نوین ضروری است که برای اجتناب از مشکل رگرسیون جعلی در تحلیل رگرسیون نسبت به پایایی متغیرها اطمینان حاصل کرد (حکمت شعار و دیگران ۱۳۹۴).

۴. برآورد مدل

۱.۴ الگوی پژوهش

به منظور بررسی تأثیر مالیات بر ارث در ضریب جینی در ایران در دوره زمانی ۱۳۸۵/۴ تا ۱۳۹۷/۳ از مدل زیر استفاده شده است. این مدل براساس مبانی نظری و مطالعات پیشین است.

بررسی اثر مالیات بر ارث بر توزیع درآمد در ایران: ... (نادر مهرگان و دیگران) ۲۹۵

$$gini_t = \beta_0 + \beta_1 dlGDP_t + \beta_2 tax_t + \beta_3 un_t + \beta_4 ge_t + \beta_5 inflation_t + \beta_6 dlpopulation_t + u_t \quad \wedge$$

در این جا $gini$ بیانگر ضریب جینی است که به عنوان متغیر وابسته برآزش می شود. $dlgdp$ بیانگر رشد اقتصادی، tax بیانگر مالیات بر ارث، un بیانگر نرخ بی کاری، ge بیانگر مخارج دولتی، $inflation$ بیانگر نرخ تورم، و $dlpopulation$ بیانگر نرخ رشد جمعیت است. t بیانگر زمان، β_0 بیانگر عرض از مبدأ، و سایر β ها بیانگر ضرایب شیب هستند. هم چنین، در این الگو u_t بیانگر جمله اخلال است.

۲.۴ معرفی متغیرهای پژوهش

جدول ۲. معرفی متغیرهای پژوهش

متغیر	نام متغیر	منبع	توضیحات
GINI	ضریب جینی	بانک داده وزارت امور اقتصادی و دارایی وبسایت: https://databank.mefa.ir/data	این سری زمانی با استفاده از روش دنتون به صورت فصلی تبدیل شده است.
GDP	تولید ناخالص داخلی	بانک داده وزارت امور اقتصادی و دارایی وبسایت: https://databank.mefa.ir/data	این متغیر در مدل به صورت تفاضل لگاریتمی به کار رفته است.
TAX	مالیات بر ارث	نماگرهای بانک مرکزی وبسایت: /https://www.cbi.ir	این متغیر با استفاده از روش میانگین گیری از ماهانه به فصلی تبدیل شده است.
UN	نرخ بی کاری	بانک داده وزارت امور اقتصادی و دارایی وبسایت: https://databank.mefa.ir/data	این متغیر بیانگر نرخ بی کاری جمعیت پانزده سال و بیش تر است.
GE	مخارج دولت	بانک داده وزارت امور اقتصادی و دارایی وبسایت: https://databank.mefa.ir/data	-
INFLATION	نرخ تورم	پایگاه داده صندوق بین المللی پول وبسایت: https://www.imf.org/en/Data	این سری زمانی با استفاده از روش دنتون به صورت فصلی تبدیل شده است.
POPULATION	جمعیت	پایگاه داده صندوق بین المللی پول وبسایت: https://www.imf.org/en/Data	این سری زمانی با روش دنتون به صورت فصلی تبدیل شده و در مدل به صورت تفاضل لگاریتمی به کار رفته است.

منبع: یافته های پژوهش

باتوجه به این که نامانابودن متغیر وابسته در استفاده از مدل ARDL امری ضروری است و برای نامانایی متغیر وابسته در سطح الزام وجود دارد، در ادامه به بررسی مانایی متغیرها پرداخته شده است. از آنجاکه داده‌های به‌کاررفته در این پژوهش فصلی‌اند، از آزمون ریشه واحد فصلی هگی (Hegy) برای ارزیابی مانایی متغیرها استفاده شده است.

۳.۴ آزمون ریشه واحد هگی

جدول ۳. آزمون ریشه واحد هگی

نتیجه	ریشه واحد فصلی (چهار فصل در هر چرخه)		ریشه واحد فصلی (دو فصل در هر چرخه)		ریشه واحد غیرفصلی (فرکانس صفر)		متغیر
	t-Statistical	P-VALUE	t-Statistical	P-VALUE	t-Statistical	P-VALUE	
نامانا	۱۹/۱۹	۰/۰۰	-۳/۳۹	۰/۰۲	-۰/۸۳	۰/۹۵	GINI
مانا	۲۲/۹۶	۰/۰۰	-۳/۸۳	۰/۰۱	-۳/۶۸	۰/۰۲	DGINI
مانا	۲۹/۵۵	۰/۰۰	-۴/۵۷	۰/۰۰	-۳/۲۶	۰/۰۲	DLGDP
نامانا	۲۱/۶۹	۰/۰۰	-۲/۵۷	۰/۰۱	-۲/۳۹	۰/۳۵	TAX
نامانا	۲۳/۳۲	۰/۰۰	-۴/۰۴	۰/۰۰	-۱/۶۹	۰/۷۲	DTAX
مانا	۱۸/۶۷	۰/۰۰	-۴/۱۴	۰/۰۰	-۳/۴۳	۰/۰۵	DDTAX
نامانا	۳۶/۵۷	۰/۰۰	-۶/۳۶	۰/۰۰	-۲/۹۹	۰/۱۲	UN
مانا	۹/۷۶	۰/۰۰	-۲/۸۷	۰/۰۴	-۴/۴۵	۰/۰۰	DUN
نامانا	۳۰/۸۴	۰/۰۰	-۵/۴۱	۰/۰۰	-۰/۱۴	۰/۹۹	GE
نامانا	۱۲/۲۹	۰/۰۰	-۳/۲۳	۰/۰۲	-۱/۱۳	۰/۹۳	DGE
مانا	۲۸/۶۰	۰/۰۰	-۵/۵۵	۰/۰۰	-۳/۳۴	۰/۰۵	DDGE
نامانا	۲۲/۶۰	۰/۰۰	-۳/۳۹	۰/۰۲	-۰/۱۹	۰/۹۹	INFLATION
نامانا	۲۳/۱۵	۰/۰۰	-۳/۶۸	۰/۰۱	-۱/۰۱	۰/۹۳	DINFLATION
مانا	۷/۱۸	۰/۰۲	-۲/۹۸	۰/۰۴	-۴/۹۳	۰/۰۰	DDINFLATION
مانا	۳۰/۳۷	۰/۰۰	-۴/۷۴	۰/۰۰	-۴/۱۶	۰/۰۱	DLPOPULATION

منبع: یافته‌های پژوهش

از ۰/۰۵ است، لذا توزیع متغیر نرخ رشد اقتصادی و نرخ رشد جمعیت نرمال نیست، اما سایر متغیرها توزیع نرمال دارند. سایر ویژگی‌های آماری متغیرها در جدول ۴ گزارش شده است.

۵.۴ آزمون هم‌انباشستگی

به منظور سنجش اثر مالیات بر ارث بر توزیع درآمد با کمک روش ARDL، اولین اقدام انجام آزمون ریشه واحد است. در صورتی که ثابت شد که متغیر وابسته در سطح مانا نیست، آن‌گاه به بررسی وجود روابط بلندمدت یا نبود روابط بلندمدت پرداخته می‌شود. بدین منظور، در پژوهش حاضر از آزمون باندا (Bounds test) استفاده شده است. فرضیه صفر این آزمون نشان‌دهنده این است که هیچ رابطه بلندمدتی بین متغیرها وجود ندارد، اگر مقدار آماره F کم‌تر از مقدار بحرانی $I(0)$ باشد، فرضیه صفر رد نمی‌شود و رابطه بلندمدت بین متغیرها وجود ندارد، اگر این مقدار بیش‌تر از مقدار بحرانی $I(1)$ باشد، آن‌گاه فرضیه صفر رد می‌شود و بین متغیرها رابطه بلندمدت وجود دارد و اگر این مقدار بین دو مرز مقادیر بحرانی باشد، نمی‌توانیم درباره روابط بلندمدت قضاوت کنیم.

جدول ۵. باندا تست

آماره F	مقادیر بحرانی					
	۰/۱۰		۰/۰۵		۰/۰۱	
۱۸/۵۹	$I(0)$	$I(1)$	$I(0)$	$I(1)$	$I(0)$	$I(1)$
		۲/۱۸	۳/۲۵	۲/۵۹	۳/۷۶	۳/۵۴

منبع: یافته‌های پژوهش

باتوجه به این که مقدار آماره F ارزشی بیش‌تر از مقادیر بحرانی $I(1)$ در سطح ۱۰، ۵، و ۱ درصد دارد، وجود رابطه بلندمدت بین متغیرها اثبات می‌شود.

۶.۴ نتایج برآورد الگوی کوتاه‌مدت

نتایج تخمین الگو ARDL در کوتاه‌مدت در جدول ۶ گزارش شده است. در این الگو باتوجه به تعداد مشاهدات حداکثر وقفه ۳ در نظر گرفته شده است. هم‌چنین برای برآورد از معیار شوارتز (Schwarz) بهره گرفته شده است. مطابق با این شرایط الگوی پیش‌نهادی $ARDL(1,1,0,2,1,2,1)$ برآورد شده است.

جدول ۶. نتایج تخمین الگو در کوتاه‌مدت

متغیر	ضریب	انحراف معیار	t-Statistic	Prob
Gini(-۱)	۰/۶۱	۰/۰۶	۹/۵۰	۰/۰۰
GE	۲۰e-۶/۵۲	۲۰e-۱/۵۹	۴/۱۰	۰/۰۰
GE(-۱)	۲۰e-۳/۵۵	۲۱e-۳/۷۸	-۹/۳۷	۰/۰۰
DLGDP	-۰/۱۴	۰/۰۴	-۳/۱۰	۰/۰۰
Tax	-۰/۰۰۰۱	۰۵e-۷/۴۶	-۱/۶۳	۰/۱۱
Tax(-۱)	۰/۰۰۰۵	۰/۰۰۰۱	۴/۷۳	۰/۰۰
Tax(-۲)	-۰/۰۰۰۴	۰۵e-۶/۴۳	-۷/۳۰	۰/۰۰
Inflation	-۰/۰۰۰۹	۰/۰۰۰۲	-۴/۴۱	۰/۰۰
Inflation (-۱)	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰۲	۵/۸۰	۰/۰۰
UN	۰/۰۰۵	۰/۰۰۲	۲/۰۵	۰/۰۴
UN(-۱)	-۰/۰۰۲	۰/۰۰۲	-۰/۰۹	۰/۹۲
UN(-۲)	-۰/۰۰۴	۰/۰۰۰۹	-۴/۴۸	۰/۰۰
Dipopulation	-۰/۲۷	۰/۳۴	-۰/۸۱	۰/۴۲
Dipopulation(-۱)	۱/۱۷	۰/۲۸	۴/۰۷	۰/۰۰
c	-۰/۰۱	۰/۰۰۴	-۲/۹۷	۰/۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

بنابر نتایج تخمین مدل در کوتاه‌مدت، وقفه متغیر ضریب جینی ضریبی معنادار و مثبت دارد که دارای مقدار ۰/۶۱ است، بنابراین ضریب جینی به دوره قبل از خود وابسته است. هم‌چنین، ضریب متغیر مخارج دولتی و وقفه اولش معنادار است که این مقدار در ابتدا مثبت و در وقفه اول عددی منفی دارد، لذا مخارج دولتی در ابتدا توزیع درآمد را بدتر می‌کند، اما وقفه دوره قبل مخارج دولتی می‌تواند به بهبود توزیع درآمد منجر شود. متغیر رشد اقتصادی نیز اثری منفی و معنادار بر ضریب جینی دارد. به عبارتی، رشد اقتصادی در کوتاه‌مدت به بهبود توزیع درآمد منجر می‌شود.

طبق نتایج جدول ۶، اثر کوتاه‌مدت مالیات بر ارث بر ضریب جینی منفی و غیرمعنادار است، اما وقفه اول این متغیر اثری مثبت و معنادار و وقفه دوم ضریب منفی و معنادار دارد. به عبارتی اثر مالیات بر ارث بر ضریب جینی بعد از یک دوره وقفه ظاهر می‌شود، به طوری که در وقفه اول به بدتر شدن توزیع درآمد منجر می‌شود، اما در وقفه دوم توزیع درآمد را بهبود می‌بخشد. هم‌چنین، اثر نرخ تورم بر ضریب جینی منفی و معنادار است، اما اثر وقفه اول این متغیر بر ضریب جینی مثبت و معنادار است. به عبارتی، نرخ تورم در ابتدا به بهبود توزیع

درآمد منجر می‌شود، اما اثر وقفه این متغیر باعث بروز توزیع ناعادلانه درآمد خواهد شد. به‌طور مشابه اثر نرخ بی‌کاری بر ضریب جینی مثبت و معنادار است. به‌عبارتی، با افزایش نرخ بی‌کاری، توزیع درآمد ناعادلانه‌تر خواهد شد. هم‌چنین، اثر نرخ رشد جمعیت بر ضریب جینی بعد از یک وقفه ظاهر می‌شود. اثر وقفه نرخ رشد جمعیت بر ضریب جینی مثبت و معنادار است. به‌عبارتی، اگر نرخ رشد جمعیت در دوره قبل افزایش یابد، آن‌گاه ضریب جینی در دوره فعلی افزایش خواهد یافت که به توزیع ناعادلانه درآمد منجر خواهد شد.

۷.۴ آزمون‌های فرض کلاسیک

برای اطمینان از قابل‌اعتماد بودن ضرایب انجام آزمون‌های فرض کلاسیک ضروری است. در جدول‌های ۷، ۸ و ۹ به ترتیب نتایج مربوط به آزمون نرمال بودن توزیع جملات خطا، آزمون خودهم‌بستگی، و آزمون ناهم‌سانی واریانس گزارش شده است.

جدول ۷. آزمون نرمال بودن توزیع جمله خطا

متغیر	میانگین	میانه	ماکزیمم	مینیمم	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	Prob آزمون جارك-برا	نتیجه نرمالی
Residuals	۱/۹۰e-۱۷	۵/۵۰e-۰۵	۰/۰۰۱	-۰/۰۰۱	۰/۰۰۰۷	-۰/۳۳	۲/۹۲	۰/۶۶	توزیع نرمال

منبع: یافته‌های پژوهش

مطابق با نتایج آزمون جارك-برا، مبنی بر تست نرمال بودن جملات خطا، باتوجه به این که P-Value آزمون جارك-برا بیش‌تر از ۰/۰۵ است، توزیع جملات خطا نرمال است.

جدول ۸. آزمون خودهم‌بستگی

Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test			
F-statistic	Prob. F(۲/۲۶)	Obs*R-squared	Prob. Chi-Square(۲)
۱/۲۴	۰/۳۰	۳/۷۵	۰/۱۵

منبع: یافته‌های پژوهش

باتوجه به نتایج گزارش شده در جدول ۸ مبنی بر خودهم‌بستگی، به دلیل این که آماره F ارزش احتمال بالای ۰/۰۵ دارد، هم‌بستگی سریالی وجود ندارد.

بررسی اثر مالیات بر ارث بر توزیع درآمد در ایران: ... (نادر مهرگان و دیگران) ۳۰۱

جدول ۹. آزمون ناهمسانی واریانس

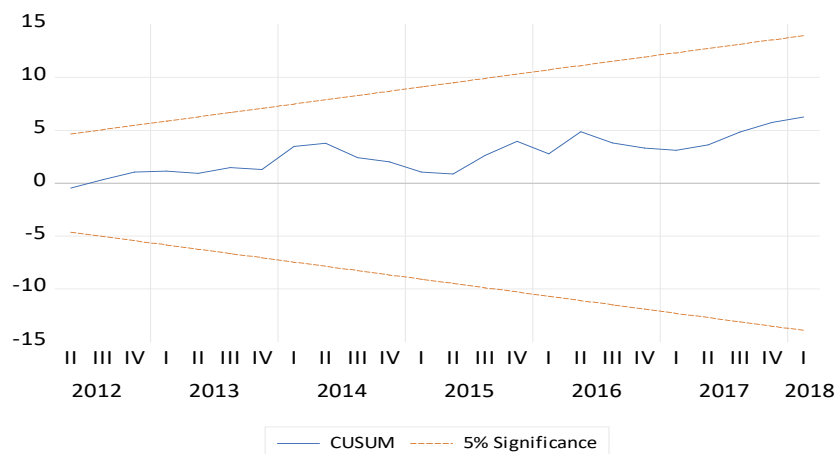
Heteroskedasticity Test: ARCH			
F-statistic	Prob. F(۱/۴۰)	Obs*R-squared	Prob. Chi-Square(۱)
۰/۴۸	۰/۴۹	۰/۴۹	۰/۴۸

منبع: یافته‌های پژوهش

باتوجه به نتایج گزارش شده در جدول ۹ مبنی بر ناهمسانی واریانس، به دلیل این که آماره F ارزش احتمال بالای ۰/۰۵ دارد، ناهمسانی واریانس وجود ندارد.

۸.۴ آزمون ثبات ضرایب

به منظور اطمینان از پایدار بودن رگرسیون برآورد شده و صحت نتایج به دست آمده و هم چنین رؤیت نقاط شکست احتمالی، آزمون پایداری CUSUM انجام شده است. در این آزمون مقادیر آماره برآورد شده در بین دو مقدار بحرانی در سطح اطمینان ۹۵ درصد رسم می شود و در صورتی که از این دو کرانه خارج نشود، می توان به پایدار بودن رگرسیون برآورد شده اطمینان کرد. نتایج حاصل از آزمون CUSUM در نمودار ۲ گزارش شده است.

نمودار ۲. آزمون ثبات ضرایب (CUSUM) (منبع: یافته‌های پژوهش)

باتوجه به نمودار ۲، مقادیر برآورد شده در بازه داخلی مقادیر بحرانی اند. بنابراین، می توان بیان کرد که شکست ساختاری وجود ندارد و رگرسیون پایدار است.

۹.۴ نتایج برآورد بلندمدت الگو

جدول ۱۰. نتایج برآورد بلندمدت الگو

متغیر	ضریب	t-Statistic	Prob.
GE	۷/۶۸e-۲۰	۲/۲۳	۰/۰۳
DLGDP	-۰/۳۶	-۳/۴۲	۰/۰۰
TAX	-۲/۲۷e-۰۵	-۲/۱۷	۰/۰۳
Inflation	۰/۰۰۰۸	۱/۹۲	۰/۰۶
UN	۰/۰۰۱	۲/۳۶	۰/۰۲
Dlpopulation	۲/۳۱	۳/۰۹	۰/۰۰
C	-۰/۰۳	-۳/۳۴	۰/۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

باتوجه به جدول ۱۰، که بیان‌گر نتایج تخمین مدل در بلندمدت است، همه متغیرها در سطح ۵ درصد و متغیر نرخ تورم در سطح ۱۰ درصد معنادارند. مطابق با نتایج، اثر بلندمدت مخارج دولتی بر ضریب جینی ۷/۶۸e-۲۰ است. به عبارتی، اگر یک واحد مخارج دولتی تغییر یابد، آن‌گاه با فرض ثبات سایر شرایط، ضریب جینی به میزان ۷/۶۸e-۲۰ واحد افزایش خواهد یافت. در نتیجه، مخارج دولتی در بلندمدت به ناعادلانه‌تر شدن توزیع درآمد منجر خواهد شد.

طبق نتایج جدول ۱۰، اثر بلندمدت نرخ رشد اقتصادی بر ضریب جینی منفی و معنادار است، به طوری که ضریب ۰/۳۶- دارد. به عبارتی، اگر یک واحد نرخ رشد اقتصادی تغییر یابد، آن‌گاه با فرض ثبات سایر شرایط، ضریب جینی ۰/۳۶ درصد کاهش خواهد یافت. به عبارتی نرخ رشد اقتصادی در بلندمدت به بهبود توزیع درآمد منجر خواهد شد.

باتوجه به نتایج، اثر متغیر مالیات بر ارث بر ضریب جینی در سطح ۵ درصد منفی و معنادار است. به عبارتی، مالیات بر ارث باعث بهبود توزیع درآمد در بلندمدت خواهد شد؛ یعنی اگر یک واحد مالیات بر ارث افزایش یابد، با فرض ثبات سایر شرایط، در بلندمدت ضریب جینی معادل ۲/۲۷e-۰۵ واحد کاهش خواهد یافت که این به منزله بهبود توزیع درآمد است.

بنابر نتایج جدول ۵، اثر نرخ تورم بر ضریب جینی مثبت و از لحاظ آماری در سطح ۱۰ درصد معنادار است. به عبارتی، اگر یک واحد نرخ تورم افزایش یابد، آن‌گاه با فرض ثبات سایر شرایط ضریب جینی در بلندمدت ۰/۰۰۰۸ درصد افزایش خواهد یافت که به منزله بدتر شدن

بررسی اثر مالیات بر ارث بر توزیع درآمد در ایران: ... (نادر مهرگان و دیگران) ۳۰۳

توزیع درآمد است. به‌طور مشابه اثر نرخ بی‌کاری بر ضریب جینی در بلندمدت مثبت و از لحاظ آماری در سطح یک درصد معنادار است، به‌طوری‌که ضریب $0/001$ دارد. به‌عبارتی، اگر یک واحد نرخ بی‌کاری افزایش یابد، آن‌گاه با فرض ثبات سایر شرایط، ضریب جینی در بلندمدت معادل $0/001$ درصد افزایش خواهد یافت که به‌منزله بدتر شدن توزیع درآمد است. به‌طور مشابه اثر نرخ رشد جمعیت بر ضریب جینی مثبت و معنادار است. به‌عبارتی، اگر یک واحد نرخ رشد جمعیت افزایش یابد، آن‌گاه با فرض ثبات سایر شرایط، ضریب جینی در بلندمدت معادل $2/31$ درصد افزایش خواهد یافت که به‌منزله بدتر شدن توزیع درآمد خواهد بود.

۱۰.۴ مدل تصحیح خطا

باتوجه به وجود رابطه هم‌گرایی بین متغیرهای الگو، الگوی تصحیح خطا برآورد شده است. الگوی تصحیح خطا نشان می‌دهد که چه‌قدر از عدم تعادل در دوره قبلی در دوره فعلی در حال اصلاح است. ضریب مثبت نشان‌دهنده واگرایی است، درحالی‌که ضریب منفی نشان‌دهنده هم‌گرایی است. اگر برآورد $ECT=1$ باشد، 100 درصد تعدیل در دوره انجام می‌شود، یا تعدیل آنی و کامل است، اگر برآورد $ECT=0/5$ باشد، 50 درصد از تعدیل هر دوره/ فصل صورت می‌گیرد. $ECT=0$ نشان می‌دهد که تعدیل وجود ندارد و ادعای وجود رابطه طولانی‌مدت منطقی نیست. نتایج حاصل از برآورد تصحیح خطای الگو به‌منظور بررسی فرضیه اصلی در جدول ۱۱ گزارش شده است.

جدول ۱۱. نتایج مدل تصحیح خطا

ECM Regression			
Prob.	t-Statistic	ضریب	متغیر
۰/۰۰	۱۶/۲۱	۶/۵۲e-۲۰	D(GE)
۰/۰۱	-۲/۴۹	-۰/۰۰۰۱	D(TAX)
۰/۰۰	۹/۱۴	۰/۰۰۰۴	D(TAX(-۱))
۰/۰۰	-۵/۸۵	-۰/۰۰۰۹	D(Inflation)
۰/۰۰	۶/۰۶	۰/۰۰۰۵	D(UN)
۰/۰۰	۵/۹۸	۰/۰۰۰۴	D(UN(-۱))
-۰/۲۳	-۱/۲۱	-۰/۲۷	D(Dipopulation)
۰/۰۰	-۱۳/۶۳	-۰/۳۸	CointEq(-1)

منبع: یافته‌های پژوهش

باتوجه به نتایج جدول ۱۱، ضریب برآوردی $CointEq(-1)$ از نظر آماری معنادار است و علامت منفی دارد. ضریب الگوی تصحیح خطا برابر با مقدار $-۰/۳۸$ است که در سطح ۹۹ درصد معنادار و بیانگر هم‌گرایی نتایج کوتاه‌مدت و بلندمدت در الگوست. به عبارت دیگر، باتوجه به ضریب الگوی تصحیح خطا، بین الگوی کوتاه‌مدت و بلندمدت به صورت نمایی هم‌گرایی وجود دارد و در هر دوره ۳۸ درصد از خطای مدل کوتاه‌مدت اصلاح می‌شود و به مدل بلندمدت هم‌گرا خواهد شد.

۵. نتیجه‌گیری

مالیات ابزاری قدرت‌مند در سیاست‌های مالی دولت در جهت پیش‌برد اهداف اجتماعی و اقتصادی است. یکی از اهداف اصلی و مهم نظام مالیاتی کشورها دستیابی به توزیع درآمد عادلانه‌تر است. در این تحقیق اثر مالیات بر ارث بر شاخص ضریب جینی، به عنوان شاخص توزیع درآمد، از سال $۱۳۸۵/۴$ تا $۱۳۹۷/۳$ در ایران و با استفاده از روش خودتوضیح با وقفه‌های گسترده (ARDL) بررسی شد. مطابق با نتایج پژوهش حاضر، اثر بلندمدت نرخ بی‌کاری، مخارج دولتی، نرخ رشد جمعیت، و نرخ تورم بر ضریب جینی مثبت و معنادار است. به عبارتی، افزایش مخارج دولتی، نرخ تورم، نرخ بی‌کاری، و نرخ رشد جمعیت در بلندمدت می‌تواند به توزیع ناعادلانه درآمد منجر شود. از طرفی، اثر نرخ رشد اقتصادی و مالیات بر ارث بر ضریب جینی در بلندمدت منفی و معنادار است. به عبارتی، افزایش درآمدهای مالیاتی ناشی از مالیات بر ارث، که از طریق تغییر در نرخ مالیات و سیاست‌های مالی انقباضی قابل حصول است، باعث کاهش نابرابری در جامعه خواهد شد. بر اساس نتایج برآورد مدل، سیاست‌های ذیل برای بهبود توزیع درآمد توصیه می‌شوند.

مالیات از پایه‌های مختلفی قابل‌اخذ است. مطابق با قانون جدید مالیات بر ارث، نرخ این مالیات به نسبت سایر مالیات‌ها کاهش یافته است. مطابق با نتایج پژوهش حاضر، اثر مالیات بر ارث بر توزیع درآمد به بهبود توزیع درآمد در جامعه منجر خواهد شد، لذا توصیه می‌شود که پایه‌های مالیاتی کارآمدتر، که توزیع درآمد را بهبود می‌بخشد، شناسایی شود و تا حد امکان مالیات بر پایه ثروت و به طور خاص مالیات بر ارث جای‌گزین پایه‌های مالیاتی ناکارآمد شود. مطابق با نتایج، مخارج عمومی دولت، که بیانگر اندازه دولت است، به بدتر شدن توزیع درآمد منجر می‌شود، لذا پیش‌نهاد می‌شود دولت در جهت خصوصی‌سازی و کاهش مخارج عمومی خود گام بردارد. از طرفی، نرخ رشد اقتصادی به بهبود توزیع درآمد منجر می‌شود، لذا دولت‌ها

بررسی اثر مالیات بر ارث بر توزیع درآمد در ایران: ... (نادر مهرگان و دیگران) ۳۰۵

می‌بایست هزینه‌های خود را کاهش دهند و در بخش‌های صنعتی کشور و شرکت‌های دانش‌بنیان هزینه کنند. با سرمایه‌گذاری دولت در بخش‌های صنعتی کشور، نرخ اشتغال افزایش می‌یابد که این خود به کاهش نرخ بی‌کاری و بهبود توزیع درآمد منجر خواهد شد. از طرفی، افزایش نرخ تورم تأثیر مثبتی در ضریب جینی دارد که این به منزله بدتر شدن توزیع درآمد است. لذا پیش‌نهاد می‌شود دولت‌ها در مسیر هدایت نقدینگی به سمت صنعت اهتمام ورزند، چراکه با هدایت نقدینگی به سمت تولیدات صنعتی، ضمن افزایش اشتغال و رشد اقتصادی، نرخ تورم هم کنترل خواهد شد.

کتاب‌نامه

- اسدالله‌زاده بالی، میررستم (۱۳۷۸)، «اثر بخشی مالیات بر نابرابری و توزیع درآمد در ایران»، پژوهش‌نامه مالیات، دوره ۱۶، ش ۱.
- امین رشتی، ناریس و مژگان رفعت میلانی (۱۳۹۰)، «بررسی اثر مالیات بر ارزش افزوده بر توزیع درآمد در کشورهای منتخب»، پژوهش‌نامه مالیات، دوره ۱۹، ش ۱۱.
- حبیبیان نقیعی، مجید، سیده شریفه نبوی، و زینب هاشم‌پور (۱۳۹۳)، «بازخوانی مالیات بر ارث (رویکرد فقهی، تاریخی، و مقایسه با سایر کشورها)»، پژوهش‌نامه مالیات، دوره ۲۲، پیاپی ۶۹.
- حکمت شعار، محمدمهدی (۱۳۹۴)، «بازاریابی اجتماعی: کاربرد و مزیت آن در فرهنگ‌سازی مالیاتی»، در: مجموعه مقالات کنفرانس بین‌المللی مدیریت، فرهنگ، و توسعه اقتصادی.
- خانزادی، آزاد، مریم حیدریان، و سارا مرادی (۱۳۹۴)، «بررسی و تحلیل نقش و اثرات درآمدهای مالیاتی بر توزیع درآمد و توسعه انسانی (مطالعه موردی کشور ایران)»، فصل‌نامه اقتصاد مقصداری (بررسی‌های اقتصادی)، دوره ۴، ش ۱۱.
- داوودی، پرویز و محمدعلی براتی (۱۳۸۶)، «بررسی آثار سیاست‌های اقتصادی بر توزیع درآمد در ایران»، پژوهش‌نامه بازرگانی، دوره ۱۱، پیاپی ۴۳.
- سازمان امور مالیاتی ایران (۱۴۰۰)، بازبایی شده در تاریخ آبان ۱۴۰۰:

<<https://www.intamedia.ir/>>.

سالم، علی اصغر و یونس نادمی (۱۳۹۵)، «بررسی فرضیه کارایی ضعیف در دو رژیم پرنوسان و کم‌نوسان بازدهی بازار سهام تهران»، فصل‌نامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، دوره ۲۴، پیاپی ۷۷.

سیفی‌پور، رؤیا و محمدقاسم رضایی (۱۳۹۰)، «بررسی عوامل مؤثر بر توزیع درآمد در اقتصاد ایران با تأکید بر مالیات‌ها»، پژوهش‌نامه مالیات، دوره جدید ۱۹، ش ۱۰، پیاپی ۵۸.

- طباطبایی، سیدمحمدشهاب، تیمور محمدی، و مرتضی خورسندی (۱۳۹۶)، «قدرت بازاری اوپک: آزمون وجود رفتار همکارانه اعضای اوپک با رویکرد ARDL»، *اقتصاد انرژی ایران (اقتصاد محیطزیست و انرژی)*، دوره ۶، پیاپی ۲۳.
- عصاری آرانی، عباس و دیگران (۱۳۹۰)، «بررسی تأثیر سیاست‌های مالی بر توزیع درآمد در ایران»، *پژوهش‌نامه اقتصادی*، دوره ۱۱، ش ۱، پیاپی ۴۰.
- فرامرزی، ایوب و دیگران (۱۳۹۴)، «بررسی رابطه مالیات و رشد اقتصادی، مطالعه موردی ایران و کشورهای عضو اوپک و سازمان همکاری‌های اقتصادی (OPEC) و (OECD)»، *اقتصاد مالی (اقتصاد مالی و توسعه)*، دوره ۹، پیاپی ۳۲.
- قائد، ابراهیم، محمدطاهر احمدی شادمهری، و مژگان مرادی (۱۳۹۸)، «عوامل مؤثر بر نابرابری توزیع درآمد در ایران با تأکید بر نقش مهاجرت و شهرنشینی»، *دوفصل‌نامه مطالعات جمعیتی*، دوره ۵، ش ۱.
- کریمی، محمدشریف و معصومه دورباش (۱۳۹۷)، «بررسی تأثیر مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم بر توزیع درآمد با استفاده از روش گشتاورهای تعمیم‌یافته»، *فصل‌نامه سیاست‌های مالی و اقتصادی*، دوره ۶، پیاپی ۲۲.
- ملاسمعیلی دهشیری، حسن و دیگران (۱۴۰۱)، «تحلیل اثر سیاست مالی (مالیات بر مجموع درآمد) بر توزیع درآمد کشورهای منتخب OECD»، *اقتصاد مالی*، دوره ۱۶، پیاپی ۵۸.
- منجذب، محمدرضا و رضا نصرتی (۱۳۹۷)، *مدل‌های اقتصادسنجی پیشرفته همراه با ایویوز و استاتا*، تهران: مهربان.
- موسی پوراحمدی، عالمه، یگانه موسوی جهرمی، و فرهاد خدادادکاشی (۱۳۹۳)، «ارزیابی عوامل مؤثر بر نابرابری درآمدی در جامعه»، *پژوهش‌های اقتصادی ایران*، دوره ۱۹، پیاپی ۶۱.
- مهرآرا، محسن و پوریا اصفهانی (۱۳۹۴)، «بررسی رابطه بین توزیع درآمد و ساختار مالیاتی کشورهای منتخب»، *پژوهش‌نامه مالیات*، دوره ۲۳، پیاپی ۲۸.
- نادری، سعید و پروانه سلاطین (۱۳۹۷)، «تأثیر مالیات بر ارزش افزوده بر توزیع درآمد در گروه کشورهای منتخب درآمد متوسط»، *فصل‌نامه سیاست‌های راهبردی و کلان*، دوره ۶، پیاپی ۲۴.

Allais, Ma. (1977), *L'Impôt Sur le Capital et la Réforme Monétaire*, Paris: Hermann.

Azarbayejani, K., H. Mollaesmaeili Dehshiri, and Daei S. Karimzadeh (2014), "Investigating the Impact of Trade and Foreign Direct Investment on Income Distribution in Iran with ARDL Approach", *Journal of Trading Reviews*, vol. 11, no. 61.

Baghban Nazari, R., A., Tahri, and A. Nonhal Nahr (2014), *Investigating the Accounting and Auditing Factors Affecting the Instrumental and Final Profits of Taxpayers*, Master Thesis, University of Tehran (in Persian).

۳۰۷ بررسی اثر مالیات بر ارث بر توزیع درآمد در ایران: ... (نادر مهرگان و دیگران)

- Bastani, S. and D. Waldenström (2020), "How Should Capital Be Taxed?", *Journal of Economic Surveys*, vol. 34, no. 4.
- Beznoska, M., T. Hentze, and M. Stockhausen (2020), "The Inheritance and Gift Tax in Germany: Reform Potentials for Tax Revenue, Efficiency and Distribution", *Public Sector Economics*, vol. 44, no. 3.
- Central Bank of Islamic Republic of Iran (2019): <<https://www.cbi.ir>>.
- David, N. B. (2009), "Efficiency Aspects of Increasing Inheritance Taxes While Decreasing Income Taxes", *Applied Economics*, vol. 41, no. 26:
<<https://doi.org/10.1080/00036840701416411>>.
- Douglas, A. K. (2004), "The Revised Uniform Estate Tax Apportionment Act Real Property", *Probate and Trust Journal*, vol. 38, no. 613.
- Elinder, M., O. Erixson, and D. Waldenström (2018), "Inheritance and Wealth Inequality: Evidence from Population Registers", *Journal of Public Economics*, vol. 165.
- Farahati, M. (2019), "Revenue-Neutral Changes in Tax Structural and Economic Growth in Iran", *Quarterly Journal of Economic Growth and Development Research*, vol. 9, no. 35.
- Indongo, A. and Z. Robinson (2021), *An Analysis of the Impact of Fiscal Policy on Income Distribution in Namibia*, University of South Africa.
- Iranian National Tax Administrations Research Database (2021): <<http://www.taxresearch.ir>>.
- Jestl, S. (2021), "Inheritance Tax Regimes: A Comparison", *Public Sector Economics*, vol. 45, no. 3: <<https://doi.org/10.3326/pse.45.3.3>>.
- Kaldor, N. (1956), *Indian Tax Reform*, Delhi: Ministry of Finance, Government of India.
- Marterbauer, M. and M. Schürz (2007), "Der Streit um Die Abschaffung der Erbschaftssteuer in Österreich", *WISO*, vol. 30, no. 1.
- Martinez-Vazquez, J., B. Moreno-Dodson, and V. Vulovic (2012), "The Impact of Tax and Expenditure Policies on Income Distribution: Evidence from a Large Panel of Countries", *Andrew Young School of Policy Studies Research Paper Series*.
- OECD (2018), *The Role and Design of Net Wealth Taxes in the OECD*, OECD Tax Policy Studies, no. 26.
- OECD (2019), *Economic Policy Reforms 2019: Going for Growth*, Paris: OECD.
- OECD (2021), *Inheritance Taxation in OECD Countries*, OECD Tax Policy Studies, no. 28, Paris: OECD Publishing.
- Ohlsson, H., J. Roine, and D. Waldenström (2014), "Inherited Wealth over the Path of Development: Sweden, 1810–2010", IFN Working Paper, no. 1033.
- Pajouyan, J. et al. (2020), "Paper: Analyzing The Impact Of Fiscal Policy (Income Tax) On Income Distribution in Iran by Autoregressive Distributed Lag (Ardl) Approach", *Journal of Money and Economy*, vol. 15, no. 2.

- Pesaran, H. and Y. Shin (1999), “An Autoregressive Distributed Lag Modelling Approach to Cointegration Analysis”, in: *Econometrics and Economic Theory in the 20th Century: The Ragnar Frisch Centennial Symposium*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Pesaran, M. H., Y. Shin, and R. J. Smith (2001), “Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships”, *Journal of Applied Econometrics*, vol. 16, no. 3.
- Piketty, T. (2011), “On the Long-Run Evolution of Inheritance: France 1820–2050”, *The Quarterly Journal of Economics*, vol. 126, no. 3.
- Piketty, T. (2015), “Capital and Wealth Taxation in the 21st Century”, *National Tax Journal*, vol. 68, no. 2.
- Rezagholizadeh, M. and M. Aghaei (2015), “Investigating the Effect of Direct Tax on Income Distribution in Iran”, *Majlis and Rahbord*, vol. 22, no. 84.
- Scheuer, F. and J. Slemrod (2021), “Taxing Our Wealth”, *Journal of Economic Perspectives*, vol. 35, no. 1.
- World Bank (2014), *Inequality in Focus*, Analyzing the World Bank’s Goal of Achieving Shared Prosperity.